

T.C. TURİZM BAKANLIĞI
TURİZM EĞİTİMİ ŞURASI 2002
ANKARA

TURİZM EĞİTİMİNDE COĞRAFYA VE TURİZM COĞRAFYASININ
ÖNEMİ

Yrd. Doç. Dr. Gözde EMEKLİ

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Tel: 0232 38840 00-3933 Faks: 0232 388 11 02 E mail: gemekli@hotmail.com

Özet

Turizm olayının ortaya çıkışı, gelişimi ve etkileri düşünüldüğünde karmaşıklık ve çok yönlülük hemen dikkati çekmektedir. Turizm farklı nedenlerle ortaya çıkmakta, birçok sektörle ilişkili olarak gelişmektedir. Bir hizmet endüstrisi olan turizmde eğitimin önemi büyüktür. Turizm eğitiminin her aşamasında, gerek örgün gerekse yaygın eğitimde insanın çevresini tanınmasında yardımcı olan coğrafyaya duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Coğrafya, insan ve mekan ilişkilerinin bir yerden diğerine değişen benzerlik ve farklılıklarını incelemesi ve bilgi bütünlüğü sağlaması nedeniyle öteden beri dikkat çeken bir bilim dalıdır. Fiziki ve beşeri coğrafyaya ait konuları; turizmin çeşitli yönleriyle, (turizm-çevre-kültür ve dağılışı ilişkileri) ile birleştiren turizm coğrafyası son yıllarda kendine önemli bir yer edinmiştir. Turizm ile önceleri daha çok ekonomik bir sektör olması nedeniyle ekonomi ve işletme bilimi ilgilenirken coğrafyadan yararlandıkları görülmüştür. Yurtdışında coğrafyacıların turizme ilgisi oldukça eskiye dayanırken, ülkemizde coğrafyacıların turizm ile ilgilenmeleri oldukça yenidir.

Coğrafya gibi temeli oldukça eskiye dayanan her toplum bireyine adını duyuran bu bilimin turizme bakış açısı antropologdan, sosyologdan, ekonomistten kolaylıkla ayırt edilmektedir. Bu nedenle bilimlerin araştırma konuları aynı olsa da ortaya çıkan verilerin değerlendirilmesi ve yorumlanması farklılık yaratmaktadır. İnsan ve mekan ilişkilerini farklı boyutlarda ele alan, sentez yapma, ilişkiler kurma özelliği olan coğrafya, bu nedenle bir çok bilim dalına göre önemli bir avantaj yakalamaktadır. Günümüzde disiplinler arası ortak çalışmalar önem kazanmaktadır. Hatta beşeri coğrafyanın alt inceleme dallarından olan turizm coğrafyası fiziki coğrafyanın da doğal çekicilikler ve doğal çevre kullanımı bakımından ilgisini çekebilmektedir. Özellikle turizmin olumsuz etkileri nedeniyle doğallığını kaybetmiş yöreleri, tekrar eski görünümüne kavuşturabilmek için fiziki coğrafya unsurlarını iyi tanımanın gereği daha fazla hissedilmektedir.

Bir coğrafyacı olarak turizm ile ilgilenmemizin en önemli nedeni, turizmin hem mekanı etkilemesi hem de mekandan etkilenecek tüm dünyaya yayılan bir hareket olarak önem kazanmasıdır. Çünkü coğrafi farklılıklar, çekicilikler turizmi yaratan ve geliştiren bir yapıya sahiptir. Günümüzde insanları bulunduğu yerden geçici bir süre için başka yere seyahat etmeye yöneltten çeşitli etkenler vardır. İnsanlar yaşadığı yerde ihtiyaç duyduğu gezip görme dinlenme-eğlenme kendini yenileme gibi ihtiyaçlarını turizm ile karşılayabilmekte ve kaynakları coğrafi bölgelerin sahip olduğu turistik çekiciliklere göre çeşitlenmektedir.

Turizmin bölgelerarası coğrafi farklılıklara bağlı olarak ortaya çıkan kültürel yapıdan kaynaklanmaktadır. Turizmin kaynağını oluşturan doğal varlıkların yanısıra geçmişten günümüze kadar toplumların meydana getirdiği çeşitli uygarlık ve sanat harikalarının yeryüzünde oluşumunu, dağılışını etkileyen faktörler turizm ile coğrafyayı birleştirmekte ve coğrafya-turizm ilişkisi oldukça eskiye dayanmaktadır. Bu bildiride, bir coğrafyacı olarak turizm eğitiminde coğrafyanın yeri ve önemi anlatılmaya çalışılacaktır.

Giriş (kavram olarak coğrafya ve turizm)

Çok eski bir geçmişe sahip olan coğrafya, en basit tanımıyla insan ve mekan ilişkilerini inceleyen bir bilim dalıdır. Diğer bir ifadeyle coğrafya yeryüzünü insanın yaşam alanı olarak araştırmaktadır. Coğrafyanın konusunu sadece "dünya" olarak tanımlayanlar da vardır. Doğa tarafından yaratılan ancak insan tarafından özellikle son iki yüzyıldır hızla değiştirilen dünya üzerinde coğrafi çalışmalar yoğunlaşmaktadır (Tümertekin, Özgüç, 1997). Yaşanılan mekanın fiziksel özelliklerini fiziki coğrafya, insanın mekanda oluşturduğu faaliyetleri şekilleri ise beşeri coğrafya incelemektedir. İnsan ile çevrenin karşılıklı olarak birbirini ne şekilde etkilediği coğrafyanın ve coğrafyacının temel çıkış noktasıdır. İnsanın mekanı kullanma ve düzenlemesinde ekonomik, toplumsal ve siyasal faaliyetlerin etkili olduğu bu nedenle beşeri coğrafyanın oldukça dinamik ve güncel bir çalışma konusu olduğu bilinmektedir. İnsan bilgisine katkıda bulunabilecek hayati gerçeklere sahip bir bilim olan coğrafya diğer bilimlerin anası olarak kabul edilmektedir. Coğrafyayı ilişkiler bilimi olarak kabul edenlerin en önemli çıkış noktası da budur. Ayrıca coğrafya araştırma yöntemleri itibariyle de turizm ile ilgilenen diğer bilimlerden farklılık gösterir. Alan araştırmaları, gözlem ve görüşme, anket uygulamaları sonucunda elde edilen verilerin harita, resim, diyagram, grafiklerle neden-sonuç ilişkisi içinde çok boyutlu bir şekilde sunulması coğrafyanın en önemli avantajlarını oluşturmaktadır. Turizm ile ilgilenen bilimlerin coğrafyadan yararlanmalarının en önemli nedenini bu görsel coğrafi malzeme zenginliği oluşturmaktadır. Çünkü insanlar sayfalarca okumak yerine birkaç harita ve grafikle olayı kavramayı tercih etmektedirler. Sözgelimi turizmin herhangi bir yerdeki dağılışını sayfalarca anlatmak yerine birkaç harita ile göstermek mümkündür.

Farklı çevrelerden farklı kültürlerin doğması bu kültürleri tanıma ve dinlenme-eğlenme isteği turizmi doğurmuştur. Gezmek, görmek, dinlenmek, değişik kültürleri ve mekanları tanımak için yapılan seyahat ve konaklamalar turizmin en temel tanımını oluşturmaktadır. Doğal çevre özelliklerine dayalı doğal çekicilikler, insan faaliyetlerine dayalı kültürel çekicilikler, sanatsal olarak yaratılan özel tür çekicilikler olarak bir sınıflandırma yapan Inskeep, (1991,77) burada coğrafyanın önemine dikkat çekmiştir (Özgüç, 1998).

Turizmi 'tarihle coğrafyanın bulunduğu yer' olarak tanımlayan N. Johnson (1996) kitle turizminde bu kaynakların pazarlandığını belirtmektedir. Coğrafyada insanı bulunduğu çevreden soyutlayamayız. Bu nedenle coğrafyacılar turizmdeki kaynakları doğal ve tarihsel kaynaklar olarak ayırmaktadır ve her ikisinde de coğrafyaya gereksinim duyulmaktadır. (Özgüç, 1998).

Günümüzde insanları bulunduğu yerden geçici bir süre için başka yere seyahat etmeye yönelten çeşitli etkenler vardır. İnsanlar yaşadığı yerde ihtiyaç duyduğu gezip görme dinlenme-eğlenme kendini yenileme gibi ihtiyaçlarını turizm ile karşılayabilmekte ve kaynakları coğrafi bölgelerin sahip olduğu turistik çekiciliklere göre çeşitlenmektedir. Turizm faaliyetine katılan insan tüm yaşamını doğal çevrede sürdürmekte ve çeşitli

kültürel ihtiyaçlarını geçici bir süre için farklı coğrafi bölgelerden karşılayabilmektedir. İnsanların turizm hareketine katılmasının kültürel bir ihtiyaç olduğu belirtilmektedir.

Turizm olayının temel konusu insanın yaşadığı doğal ve kültürel çevredir. Turizm faaliyetlerinin yer aldığı ya da alabileceği bölgelerin sahip olduğu turistik çekicilikler coğrafyanın inceleme alanına girmektedir. Turizmin varolma nedeni bölgelerarası coğrafi farklılıklara bağlı olarak ortaya çıkan kültürel yapıdan kaynaklanmaktadır. Turizmin kaynağını oluşturan doğal varlıkların yanısıra geçmişten günümüze kadar toplumların meydana getirdiği çeşitli uygarlık ve sanat harikalarının yeryüzünde oluşumunu ve dağılışını sağlayan etkenler turizm, coğrafyayı birleştirmektedir. Bu nedenle coğrafya ve turizm ilişkisi oldukça eskiye dayanmaktadır.

Turizmde çekicilik çok önemli bir faktördür ve coğrafi bilgilere büyük bir bağlılık gösterir. Çekicilik kaynaklarına bağlı olarak çok çeşitli turizm türleri ve turistik etkinlikler ortaya çıkmaktadır. Kıyı-deniz turizmi, kırsal turizm, yayla turizmi, eko turizm, kültür turizmi, inanç turizmi, kış turizmi, doğa yürüyüşleri, bisiklet turları, yamaç paraşütü, atlı doğa yürüyüşleri gibi çoğaltabileceğimiz turizm ile ilgili pek çok kavram vardır. İsimlerinden de anlaşılacağı gibi bu kavramlar coğrafyadan esinlenmektedir. Turizm çekicilikleri ile ilgili önemli bir yaklaşım da turizm çekiciliklerine uygun turizm türlerinin geliştirilmesidir.

Coğrafya, turizmde başlı başına çekicilik kaynağı olduğu kadar herhangi bir yerin turistik imajının ya da markasının yaratılmasında da kullanılmaktadır. Örneğin güneş-kum-deniz kullanılan en önemli coğrafi çekiciliktir, bunun yanında ilginç yaşam örnekleri, farklı kültürler, değişik tatlar, yemekler, kıyafetler turizmde imaj ya da marka yaratmada son yıllarda hızla kullanılmaya başladığını ifade edebiliriz. Herhangi bir yerin doğal güzellikleri, kültürel mirası ve bunların coğrafi açıdan taşıdığı anlamı, tarihsel gelişimi vermek imaj ve marka yaratmada sıkça kullanılmaktadır (Yılmaz Y, ve Çizel, B, 2000).

Turizm, coğrafyanın tanımında olduğu gibi mekansal farklılıkların yarattığı bir olgudur. Turizmin bir yerleşmeyi nasıl etkileyip değişime uğrattığı, bu değişim sırasında söz konusu yerleşmede nasıl toplumsal-ekonomik-mekansal etkiler yaratabileceği, turizmin mevsimlik özelliğinin nüfusa nasıl yansıdığı, ulaşım ile ilişkisi ve ulaşımı nasıl etkilediği turizm ve coğrafyayı birleştirmekte ve turizm coğrafyasının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Doğa olaylarını ve insan toplulukları tarafından yaratılan çeşitli kültür varlıklarını araştıran turizm coğrafyası insan ile doğa arasındaki ilişkilerin tamamını içine almaktadır. Gerçekten turizm coğrafyası insanların gittikleri turistik yerlerin coğrafi konumu, yüzey şekilleri, iklimi, bitki örtüsü, termal kaynakları, tarihi ve kültürel varlıkları ile ilgilenen bir bilim dalıdır. Başka bir anlatımla, turizmin coğrafi görünüm üzerinde çift yönlü etkisi vardır. İlki turizm endüstrisinin gerektirdiği tesisler yoluyla çevrenin kullanımı ve değişimi, ikincisi de ulusal parklar, doğa koruma alanları gibi doğal görünümü koruma ve saklama çabalarıdır. Turizm arazi kullanılışını açıkça etkileyen, hızlandıran bir etkiye sahip iken öte yandan koruma amacıyla yoğunlaşmadan kaçan birbirine zıt iki tür coğrafi görünüm ortaya çıkmaktadır.

Turizmin kaynağını oluşturan doğal çevrenin yanı sıra bugüne kadar yaşayan insanların oluşturdukları, doğal ve kültürel yapının dağılışı da coğrafya, turizmi bir araya getirmektedir. Turizm coğrafyasının kapsadığı bu özellikler insanların ortak mirası olan doğal ve kültürel çevre değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında, tanıtılmasında, korunmasında etkin bir göreve sahiptir.

Coğrafya ve turizm arasındaki ilişkinin boyutu farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda gündemde olan turizm coğrafyası ile ilgili doğal ve kültürel miras kavramı üzerinde bir coğrafyacı olarak durmanın gerekliliğine inanmaktayım. Çünkü coğrafya doğal ve kültürel mirası kucaklayan bir kavramdır. Sözelimi ülkemizde delta ve traverten alanlarında antik kent kalıntıları gibi doğal ve kültürel mirasın içiçe olduğu alanlar bulunmaktadır. Pamukkale travertenlerindeki Hieropolis kenti, Büyük Menderes deltasındaki Milet ve Priene kentleri, Küçük Menderes deltasındaki Efes kenti doğal ve kültürel kaynakların sentezini gerçekleştiren örneklerdir (Doğaner, 2001). Çünkü geçmişten gelen öyle doğa harikaları vardır ki bunları tarihten soyutlayamayız. Miras turizmi, sadece tarihsel kaynakları değil aynı zamanda doğal değerleri manzaraları, sanatı kültürü de içine alır. Bu kaynaklar günümüzde de kullanılabilir ve yararlanılabilir özelliktedirler.

Tüm dünyada kıyı turizmi egemenliğini korusa da son yıllarda farklı ve yeni arayışlar gelişmeye başlamıştır. Yeni turizm türlerinin ortaya konmasında coğrafyanın önemi günümüzde daha iyi anlaşılmaktadır. Turizme kaynak oluşturan doğal ve kültürel varlıkların yeryüzünde değişik çevre, yöre, bölge ve ülkelerde varoluğu coğrafya ve turizmi bir araya getirmektedir. Turizm için özellik arz eden ülkelerin konumu, doğal ve kültürel varlıkların çevre, yöre, bölge ve ülkelere göre dağılımı, uluslararası turizm hareketlerinin niceliksel ve niteliksel olarak gösterdiği farklılıklar turizm coğrafyasının araştırma konuları arasındadır. Özellikle son yıllarda turizmi çeşitlendirme çalışmalarında coğrafyaya duyulan gereksinim artmaktadır. Öte yandan coğrafyanın dışında turizm ile ilgilenen araştırmacılar coğrafyanın önemini vurgulamak için Turizm Bakanlığı'na bağlı Coğrafi Keşifler Dairesi kurulmasını ve Coğrafi Keşifler Yüksekokulunun açılmasını önermiştir (Eser,2000). Araştırmacı, Coğrafi Keşifler Dairesinin tüm bölgelerin turizm coğrafyası kapsamında envanterinin hazırlanması ve bu envanterin her yıl güncelleştirilerek doğa yürüyüşü, kampçılık, bisiklet ve atla gezinti, motokros, jeep safari, dağcılık, mağaracılık, avcılık gibi turistik aktivite güzergahlarının belirlenmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Coğrafya eğitiminde turizm, turizm eğitiminde coğrafya-turizm coğrafyası

Türkiye'deki coğrafya bölümlerinde lisans ve lisansüstü ders programlarında turizm coğrafyası ile ilgili dersler verilmektedir. Turizm coğrafyası, Türkiye turizm coğrafyası daha çok lisans programlarında, turizm türleri, turizm planlaması, turizmin etkileri gibi konular lisansüstü programlarda yer almaktadır. Bunun yanı sıra son yıllarda turizm ile ilgilenen coğrafyacıların sayıları ve yayınları da artmaya başlamıştır.

İktisat ve işletme fakültelerindeki turizm bölümlerinde ve turizm ile ilgili meslek yüksekokul programlarında ise turizm coğrafyası adı altında doğrudan ders bulunmamakla birlikte turizm coğrafyası ile ilgili içeriklerin bulunduğu görülmüştür. Özellikle turistik potansiyelin belirlenmesinde, pazarlanmasında, turistik merkezlerin yer seçiminde ve işletme tekniklerinin saptanmasında, turizm türlerinin belirlenmesinde doğrudan coğrafyadan yararlandıkları görülmektedir.

Turizm rehberliği programlarında turizm coğrafyası başlığı altında ders bulunmakla birlikte ders sayısının yetersiz olduğu söylemek mümkündür.

Genel deđerlendirme ve sonuç

Dünyadaki turizm anlayışı hızla değişmeye başlamıştır. Artık dinlenme ve eğlenme talebinin yanında farklı gereksinimler ile yeni insanları ve eski ya da yeni kültürleri tanıma isteği ön plana çıkmaya başlamıştır. Yaşanabilir, temiz bozulmamış bir çevre isteği her zaman önemini korumaktadır. Bu durumda eski ve yeni uygarlık ürünleri, mimari, kültürel ilişkiler, tarihi kalıntılar, gidilen ülkenin yaşam tarzı, inanç sistemleri, el sanatları doğal güzelliklerle birlikte ilgi çekmeye başlamıştır. Çünkü gelen turistler, eğitim düzeyleri yükseldikçe, ekonomik gelirleri artıkça turizmin tarihi ve kültürel türüne yönelmektedir. Doğa ile bütünleşme, geçmiş kültürün izlerini yerinde görme, kültürel temaslar, değişik alış-veriş ortamları, eğlence biçimleri her zaman ilgi çekici bulunmaktadır. Anonimleşen, her yerde olabilen standart kimliksiz ürünler ve yerler ilgi çekmemekte, itici bulunmaktadır.

Coğrafya ve turizm arasındaki ilişki birbirlerinden karşılıklı etkilenen ve diğer bilim dallarını da etkileyen bir güce ve öneme sahiptir. Sözelimi Batı Anadolu'da sayısız uygarlığın kurulması gelişmesi ve dünya içinde önemli bir yere sahip olması tesadüf değildir. Bölgenin korunaklı kıyıları ve limanları, uygun iklimi, bitki örtüsü, toprak yapısı, zengin bakır, demir, gümüş altın gibi değerli maden ve mermer yataklarına sahip olması geçmiş ve bugünkü durumu hazırlayan faktörler arasında büyük bir yere sahiptir. Bu nedenle dünyanın en güzel doğasına ve köklü kültürüne sahip bir Batı Anadolu uygarlığı kurulmuş ve gelişmiştir. Herhangi bir doğal çevrede milliyetleri, ırkları, dilleri, dinleri, gelenek ve görenekleri farklı olan insanların oluşturduğu kültür ve sanat ürünlerinin ortaya çıkarılması, değerlendirilmesi, korunması coğrafya-kültür ve turizm arasındaki ilişki ile ya da turizm coğrafyası sayesinde gerçekleşecektir.

Dünyada en çok turist çeken ülkelere baktığımızda Akdeniz havzasında uygun iklime, yüzey şekillerine, kıyılara ve en önemlisi dünyaca ünlü kültürel, tarihsel değerlere, çeşitlilik gösteren mutfığa, renkli kültürel yaşama sahip ülkelerin ilk sıraları aldığı görülmektedir. Bu sıralama tesadüfi değildir, Akdeniz ülkelerinin coğrafi konumları, sahip olduğu doğal güzellikleri, korunaklı kıyıları, uygun iklimi diğer bir ifadeyle fiziki coğrafya çekicilikleri burada çeşitli medeniyetlerin ve kültürlerin yaşamasına olanak tanımış bu nedenle uzun yıllardır Akdeniz havzası, bu çekicilikleri yerinde görmek, yaşamak için her yıl binlerce turistın akınına uğramaktadır.

Coğrafya ve turizm sadece çekicilik kaynakları açısından biraraya gelmemekte turizmin doğal/çevresel, sosyo-ekonomik ve kültürel etkileri araştırılırken de coğrafyacılar turizmin etkileri ile ilgilenmektedir. Coğrafya, turistik potansiyeli belirleme ve planlama çalışmalarında hatta doğal ve kültürel çevrenin korunması çabalarında da etkin bir role sahiptir. Uluslararası çalışmalarda sürdürülebilir turizm için her zaman coğrafyaya ve coğrafyacılar ihtiyacı duyulmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bunun yaygın örnekleri görülmektedir. Turizmdeki planlama çalışmaları için bu bilgilerin doğrudan coğrafyacılar tarafından sağlanabileceği de araştırmacının diğer görüşleri arasındadır.

Coğrafyacılar artık bugün örnek çalışmaları ile turizm alanında var olduklarını kabul ettirmeye başlamışlardır. Çünkü, herhangi bir yerde turistik çekim kaynağı olan iklim, bitki örtüsü, kıyılar, hidrografik özellikler, termal kaynaklar, gezi ve spor alanları, kültürel yapı, turistik yatırımlar ve turizmin dağılışı coğrafya ile turizmi biraraya getirmekte ve coğrafyacıları turizm alanında söz sahibi yapmaya yetmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

DOĞANAY, Hayati 1993: **Coğrafyada Metodoloji**. Milli Eğitim Bak. Yay. Öğretmen Kitapları Dizisi no: 187. İstanbul.

DOĞANER, Suna 2001: **Türkiye Turizm Coğrafyası**. Çantay Kitabevi. İstanbul.

ERİNÇ, Sırrı. 1973: "Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'de Coğrafya. Elli Yılda Coğrafya" **Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı. Cumhuriyetin 50. Yıldönümü** Yay. S:11-62 Ankara.

ESER, Zeliha 2000: "Türkiye'de Turizmin Çeşitlendirilmesi İnanç Turizminin Geliştirilmesi, Bakanlığı İlişkin Öneriler". 1. Ulusal Türkiye Semp, (2-3 Kasım 2000) **Türkiye Turizmini Araştırma Enstitüsü Yay.** S: 421-438. İzmir.

HARLAN, H, Barrow 1985: "İnsan Ekolojisi Olarak Coğrafya" (çev.E. Tümertekin). **İ.Ü. Ed. Fak. Coğrafya Dergisi** S.153-172. İstanbul.

KAYAN, İlhan 2000: "Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi". **Ege Coğrafya Dergisi**. S:11. S: 7-21. E.Ü. Edebiyat Fak. Yay. İzmir.

KOÇMAN, Asaf 1999:"Cumhuriyet Döneminde yüksek Öğretim Kurumlarında Coğrafya Eğitimi ve Sorunlar". **Ege Coğrafya Dergisi**. S:10. Sy: 1-14. E.Ü. Edebiyat Fak. Yay. İzmir.

ÖZGÜÇ, Nazmiye 1998: **Turizm Coğrafyası**. Çantay Kitabevi. İstanbul.

ÖZGÜÇ, N., TÜMERTEKİN, E. 2000: **Coğrafya** (Geçmiş kavramlar, coğrafyacılar). Çantay Kitabevi İstanbul.

ŞAHİN, Cemalettin. 2001: **Türkiye'de Coğrafya Öğretimi**. Gündüz Eğitim Yayıncılık. Ankara.

TUNCEL, Harun.2001: "Coğrafya Çalışmalarında Konu Seçimi". **Fırat Üniv. Sosyal Bil. Dergisi** Cilt: 11. S:1. S: 87-96. Fırat Üniv. Yay. Elazığ.

TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N. 1997: **Beşeri Coğrafyada İnsan Kültür Mekan**. Çantay Kitabevi. İstanbul.

YILMAZ, Y., ÇİZEL, B. 2000: Türk Turizminde Günü Kurtarmak Değil, Marka Yaratmak. 1. Ulusal Türkiye Semp, (2-3 Kasım 2000) **Türkiye Turizmini Araştırma Enstitüsü Yay.** S: 455-464. İzmir.